

Metadatový standard EVSKP-MS, v. 1.1 pro popis VŠKP a standardy související

Eva Bratková a Jan Mach

eva.bratkova@ff.cuni.cz

machj@vse.cz

Abstrakt

Příspěvek je věnován představení národního metadatového souboru pro popis elektronických vysokoškolských kvalifikačních prací v ČR (EVSKP-MS, verze 1.1) a také souvisejících standardů pro popis fyzických osob (PersCZ, verze 1.0) a korporací (CorpCZ, verze 1.0), které byly připraveny v rámci centralizovaného projektu MŠMT C1/2008 „Národní registr VŠKP a systém odhalování plagiátů“. V úvodní části jsou charakterizovány cíle, význam a východiska vytvoření standardů. Druhá a třetí část zahrnuje stručný popis specifikace popisných, technických a administrativních metadatových prvků, zdůrazněny jsou prvky povinné pro potřeby jejich komunikace na národní a mezinárodní úrovni. Poslední část seznamuje se způsobem zápisu metadat ve formátu XML a zmiňuje přenos metadat mezi registry pomocí protokolu OAI-PMH.

Klíčová slova

Elektronické vysokoškolské kvalifikační práce, Fyzické osoby, Korporace, Metadata, Popisná metadata, Administrativní metadata, Metadatové formáty, Dublin Core, Česká republika

1 Úvod

Metadatový soubor pro popis elektronických vysokoškolských kvalifikačních prací v ČR (EVSKP-MS, verze 1.1) a související specifikace pro popis fyzických osob (PersCZ, verze 1.0) a pro popis korporací (CorpCZ, verze 1.0) byly připraveny v období únor - červenec 2008 jako národní metadatové standardy pracovní skupinou Odborné komise pro otázky elektronického zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací AKVŠ (<http://www.evskp.cz/>). Návrhy standardů byly podrobeny připomínkování členů Odborné komise. Práce na uvedených standardech byly dohodnutou součástí Centralizovaného projektu MŠMT C1/2008 s názvem „Národní registr VŠKP a systém odhalování plagiátů“ (NR VŠKP), jehož hlavním řešitelem je Masarykova univerzita v Brně. Hlavní metadatový standard byl zveřejněn nejprve ve verzi 1.0 v květnu 2008 [EVSKP-MS, 2008-05-05] a po nezbytném krátkém testování byl doplněn a zveřejněn v jeho další verzi 1.1 [EVSKP-MS, 2008-07-15] na serveru Odborné komise v červenci 2008. Doplnkové související standardy byly zveřejněny ve svých verzích 1.0 již v květnu 2008 [PersCZ, 2008; CorpCZ, 2008]. Standardy byly po dalších testech přijaty a schváleny hlavním řešitelem Centralizovaného projektu jako **importovací formáty** (vedle jiných importovacích formátů) pro systém *Národního registru VŠKP (NR VŠKP)*.

Import metadat o VŠKP z lokálních repozitářů do databáze *Národního registru VŠKP* však nebyl jediným cílem či záměrem vzniku uvedených metadatových standardů. Na úrovni vstupů dat do lokálních repozitářů VŠKP jednotlivých škol mohou sloužit k **vlastnímu popisu** vysokoškolských kvalifikačních prací a popřípadě i k popisu fyzických osob a korporací, které se vznikem a komunikací prací souvisejí. Novinkou hlavního národního standardu je také vybraná množina administrativních a technických metadat určených k **přenosu úplných textů elektronických VŠKP** (směrem do *NR VŠKP*). Z obecného pohledu však byly uvedené standardy připraveny zejména jako **výměnné (komunikativní) formáty** (nově ve struktuře **XML** a kódování **UTF-8**), které mohou sloužit jak na úrovni importu, tak exportu mezi libovolnými informačními systémy. Předpokládají se toky metadat

nejen směrem do *NR VŠKP* (<http://www.theses.cz/>), ale i z *NR VŠKP* směrem do jiných systémů či služeb. Počítá se s přenosem metadat do/z budoucího systému *NUŠL* (<http://nusl.stk.cz/>), počítá se s přenosem metadat do zahraničních registračních systémů *VŠKP*, jako je renomovaný mezinárodní systém *NDLTD* (<http://www.ndltd.org/>), evropský portál pro *VŠKP DART-Europe E-theses Portal (DEEP)* (<http://www.dart-europe.eu/>), nový evropský projekt komplexního systému pro šedou literaturu a informace související *DRIVER II* (<http://www.driver-community.eu/>) aj.

Jedním ze **základních východisek** přípravy uvedených standardů byla vývojová verze (0.1) specifikace *EVSKP-MS* z roku 2005 [EVSKP-MS, 2005], která sloužila od doby jejího zveřejnění vysokým školám pro potřeby popisu a komunikace metadat o *VŠKP* v jejich lokálních prostředích. Vývojová verze byla řešiteli Centralizovaného projektu *NR VŠKP* také přijata jako možný importovací formát. I proto se zpracovatelé nové verze (1.0 a 1.1) specifikace *EVSKP-MS* snažili zachovat původní jádro povinných prvků tak, aby přechod na novou verzi byl pokud možno bezproblémový. Vývojová verze byla připravena v souladu s mezinárodními standardy platnými v dané době, které byly v roce 2008 aktualizovány. Vývojová verze neobsahovala informace potřebné pro přenos a zpřístupnění plných textů.

Základní skupina popisných prvků *EVSKP-MS* vychází, stejně jako jiné ve světě známé národní metadatové specifikace, především z aktuální verze 1.1 (ze 14. ledna 2008) doporučení obecného standardu pro popis informačních zdrojů *Dublin Core* [Dublin Core Metadata, 2008], resp. z aktuální verze definic *Termínů DCMI* rovněž ze 14. ledna 2008 [DCMI Metadata Terms, 2008]. Specifikace *Dublin Core* doznala od doby zveřejnění nulté verze standardu *EVSKP-MS* značných proměn. Nejdříve v roce 2006 a následně i v roce 2008. V důsledku toho se první verze standardu *EVSKP-MS* (1.0) musela oproti verzi předchozí v mnoha směrech změnit.

Některé specifické prvky pro popis vysokoškolských kvalifikačních prací byly převzaty z aktuální verze 1.00 (rev. 2) nejvýznamnějšího mezinárodního standardu *ETD-MS* v z roku 2008 [ETD-MS, 2008], který byl připraven pro potřeby mezinárodního decentralizovaného systému *NDLTD*. Při tvorbě českého národního standardu bylo dále přihlédnuto z hlediska koncepčního i z hledisek jiných k vybraným národním standardům. Jde zejména o nejnovější verzi 1.3 z roku 2006 německého národního metadatového standardu *XMetaDiss* pro detailní popis disertací [XMetaDiss, 2006]. Německý standard je připraven na zcela nové bázi (též v souladu se změnami specifikace *Dublin Core*), předpokládá komunikaci metadat již jen ve struktuře XML a u vybraných základních popisných prvků je nabízeno vnořování prvků popisujících fyzické osoby a korporace. Přihlédnuto bylo také ke starší německé specifikaci metadat autoritních entit (fyzických osob) *MetaPers* ve verzi 1.1 z roku 2003 [MetaPers, 2003]. Konzultována byla také aktuální 2. verze návrhu francouzské normy specifikující metadata pro elektronické disertace *TEF 2.0* z března 2006 [TEF 2.0, 2006], zejména pak definice některých prvků (například definice a atributy prvku *dc:language* aj.). Detailní popisy prvků českého národního standardu přihlížejí k praxi popisu *VŠKP* v ČR.

Nově byla přijata **koncepce tří souběžných standardů**: pro popis prací a pro popis fyzických osob a korporací. Prvky pro popis fyzických osob a korporací mohou být volitelně použity jako **prvky vnořené** u vybraných prvků popisu *VŠKP*, ale i v dalších standardech. Základní popisné prvky *EVSKP-MS* (a jejich povinnost uvádění) byly v zásadě zachovány, přibyly však některé prvky jiné (jako **nepovinné**). Větší změny nastaly v oblasti kvalifikujících informací, došlo k **zpřesňování prvků** a také ke **zpřesňování jejich atributů**. V souladu se standardem *Dublin Core* byla ve jménech prvků zavedena **dvojtečka** místo původní tečky. Dvojtečka odděluje jmenný prostor od další části jména prvku (*dc:* , *dcterms:* , *thesis:* , *evskp:*). Další část jména prvku již není vnitřně dělena žádnou interpunkcí (zrušeno bylo vícenásobné uvádění teček v nulté verzi specifikace). Pro odlišení více slov ve jménu prvku je v souladu se

standardem Dublin Core použito tzv. „camelCase“ formátování (například: dc:terms:dateSubmitted, evskp:fileNumber aj.)

Standard *EVSKP-MS* zahrnuje v nové verzi také sadu prvků technického a administrativního charakteru. Jejich přítomnost je nezbytná pro zajištění přenosu samotných souborů s plnými texty mezi registry.

2 Popisné, technické a administrativní prvky EVSKP-MS

Hlavní národní metadatový soubor *EVSKP-MS*, verze 1.1 zahrnuje definice **1 hlavního kořenového prvku** (evskp:metadata) a **24 popisných a 8 technických a administrativních prvků**. **Povinné jádro tvoří 13 popisných metadatových prvků** (kromě prvku kořenového). Všechny technické a administrativní prvky jsou nepovinné. V následujícím přehledu jsou povinné prvky uvedeny s podtržením, nepovinné jsou uvedeny *kurzivou*, v kulaté závorce je uvedena opakovatelnost prvku:

Popisné metadatové prvky:

- evskp:metadata (Neopakovatelný)
 - dc:title (Opakovatelný)
 - *dc:terms:alternative* (Opakovatelný)
 - dc:creator (Neopakovatelný)
 - *dc:subject* (Opakovatelný)
 - dcterms:abstract (Opakovatelný)
 - *dcterms:tableOfContents* (Opakovatelný)
 - *dc:publisher* (Opakovatelný)
 - *dc:contributor* (Opakovatelný)
 - *dcterms:created* (Neopakovatelný)
 - *dcterms:dateSubmitted* (Neopakovatelný)
 - dcterms:dateAccepted (Neopakovatelný)
 - *dcterms:modified* (Opakovatelný)
 - dc:type (Opakovatelný)
 - dcterms:medium (Opakovatelný)
 - *dcterms:extent* (Opakovatelný)
 - dc:identifier (Opakovatelný)
 - dc:language (Opakovatelný)
 - *dcterms:bibliographicCitation* (Opakovatelný)
 - *dc:rights* (Opakovatelný)
 - thesis:degree (Neopakovatelný)
 - thesis:name (Neopakovatelný)
 - thesis:level (Opakovatelný)
 - thesis:discipline (Neopakovatelný)
 - thesis:grantor (Neopakovatelný)

Technické a administrativní metadatové prvky

- *evskp:contact* (Neopakovatelný)
- *evskp:fileNumber* (Neopakovatelný)
- *evskp:fileProperties* (Opakovatelný)

- *evskp:transfer* (Opakovatelný)
- *evskp:server* (Neopakovatelný)
- *evskp:dateDelivered* (Neopakovatelný)
- *dcterms:available* (Neopakovatelný)
- *evskp:modified* (Opakovatelný)

Jednotlivé prvky jsou ve specifikaci [EVSKP-MS, 2008-07-15, část 2.1] prezentovány v tabulkové formě. Jsou uvedeny záhlavím se jménem prvku (tučně). V tabulce je ve stanoveném pořadí uváděno:

- **Označení** prvku (pojmenování v českém jazyce)
- **Jméno** prvku (odpovídá stanovené syntaxi zápisu v XML)
- **URI** (jednoznačný trvalý identifikátor prvku)
- **URI nadřazeného prvku** (jednoznačný trvalý identifikátor přímo nadřazeného prvku, v jehož rámci je uvedený prvek vnořen; pokud údaj není uveden, prvek není podřazen žádnému prvku mimo prvek kořenový)
- **Povinnost** prvku (ano/ne)
- **Opakovatelnost** prvku (ano/ne)
- **Atribut povinný** (zpřesňuje daný prvek)
- **Atribut volitelný** (zpřesňuje, pokud je zadán, daný prvek)
- **Definice** prvku (textový popis specifikuje jeho použití v metadatovém záznamu)
- **Poznámky** (doplňující informace určená ke zpřesnění popisu prvku a jeho použití)
- **Příklady** (ukázky použití prvku v zápisu XML)

2.1 Popisné prvky EVSKP-MS

K bezproblémovým prvkům nejnovější verze specifikace *EVSKP-MS* patří základní popisné údaje. Jsou to především již i dříve zahrnuté prvky **Název VŠKP** (*dc:title*, povinný) a nepovinný prvek **Podnázev VŠKP** (*dcterms:alternative*). Povinně uváděný atribut (*xml:lang*) specifikuje pomocí kódu normy ISO 639 jazyk názvových informací. Nově jsou řešeny údaje o překladu názvu a podnázvu. V nulté verzi byly samostatnými prvky, ve verzi nově je lze zapisovat pouze v rámci výše uvedených prvků pro název a podnázev VŠKP pomocí volitelného atributu (*evskp:typeTranslated*) s hodnotou atributu "translated". Jde o požadavek nové specifikace standardu *Dublin Core* [Dublin Core Metadata, 2008]. Překlady názvů jsou u běžných VŠKP nepovinné, jednoznačně je ale doporučen překlad názvu do angličtiny u disertačních prací. Prvek **Autor** (*dc:creator*, povinný) je rovněž zachován s tím, že nová specifikace umožňuje jak zápis původní jednoduché formy jména autora s patřičnou syntaxí, tak zápis nové, strukturované formy jména autora (s vnitřním vnořováním specifických prvků charakterizujících autora) na základě související samostatné specifikace *PersCZ* (v prvku *pcz:person*) [PersCZ, 2008]. Ve vývojové verzi zařazený samostatný prvek Datum narození autora je nyní možné uvádět v rámci strukturované formy zápisu jména autora jako samostatný prvek (*dateOfBirth*). Možné je méně preferované uvedení data narození jako přídatné informace v rámci jednoduché formy jména autora (po středníku a mezeře).

K bezproblémovým prvkům patří v zásadě také prvky věnované obsahu VŠKP. V nové specifikaci zůstává i nadále prvek **Abstrakt VŠKP** (*dcterms:abstract*, povinný). Jeho povinné

uvádění v češtině je jednoznačné, zájemci však mohou zapisovat text abstraktu také v jiných jazycích (bude uveden povinný atribut `xml:lang`). Překlad abstraktu do angličtiny je povinný pouze u disertačních prací, u dalších typů VŠKP (bakalářských, diplomových nebo rigorózních) lze tuto povinnost stanovit na úrovni lokálních systémů v rámci vnitřních předpisů. Novým rozšiřujícím, ale nepovinným prvkem, je prvek **Obsah VŠKP** (`dcterms:tableOfContents`). Zájemci mohou v rámci popisu uvádět různě strukturovaný (i na více hierarchických úrovních) vlastní obsah VŠKP. Z určitého hlediska je v ČR stále největším problémem uvádění hodnot prvku **Věcný popis VŠKP** (`dc:subject`). V nejbližší budoucnosti nelze v ČR počítat s jednotným předmětovým nebo systematickým pořádacím systémem pro potřeby popisu VŠKP u všech zainteresovaných škol. V rámci prvku věcného popisu je proto nově definován nepovinný atribut (`evskp:typeSubject`), v jehož rámci je nutné v kódovaném tvaru specifikovat užitý pořádací systém (jejich možné aktuální seznamy jsou ve specifikaci odkazovány). Předmětový popis je na národní úrovni nepovinnou záležitostí. Překlady předmětových termínů do cizích jazyků jsou možné, využívá se opět povinného atributu `xml:lang`.

Jednoznačně je ve specifikaci (již z dřívější nulté verze) přijata definice prvku **Instituce archivující a nebo zpřístupňující VŠKP** (`dc:publisher`). Původní jednoduchá forma zápisu jména korporace či instituce s patřičnou syntaxí je zachována, nově je ale možné využít strukturované formy jména (s vnitřním vnořováním specifických prvků charakterizujících korporaci) na základě doplňkové specifikace *CorpCZ* (v prvku `universityOrInstitution`) [*CorpCZ*, 2008].

Formální změny nastaly u prvků, které dříve nesly jména vedoucích a oponentů VŠKP. Původní dva samostatné prvky byly (opět v souladu se zahraničními standardy) sloučeny do jediného prvku **Vedoucí nebo oponent VŠKP** (`dc:contributor`) s tím, že je zaveden jeho povinný atribut (`thesis:role`), v jehož rámci se pomocí daných hodnot ("advisor" nebo "referee") zapisuje konkrétní role fyzické osoby. Uvádění tohoto prvku je nepovinné, i když příslušné údaje mohou producenti dat získat z databáze vysoké školy (například studijního systému). Stejně jako u prvku Autor VŠKP je i u tohoto prvku možné zapisovat jméno fyzické osoby jednoduchým způsobem nebo pomocí nového standardu *PersCZ* [*PersCZ*, 2008].

Formální změny nastaly u datací spojených s VŠKP. Nová specifikace nabízí prvky pro zápis jednoznačněji specifikovaných dat. Povinným prvkem je **Datum obhajoby VŠKP** (`dcterms:dateAccepted`), který lze dnes automaticky přebírat ze školních studijních agend. Nepovinně lze v záznamu uvádět **Datum vytvoření VŠKP** (`dcterms:created`), **Datum odevzdání či podání VŠKP** (`dcterms:dateSubmitted`) a dokonce i **Datum modifikace VŠKP** (`dcterms:modified`), které se může uplatnit například v rámci migračních či archivačních procesů. Hodnoty dat se zapisují v souladu se standardem *ISO 8601*.

V rámci nejnovější verze standardu *EVSKP-MS* byly dále zachovány 4 povinné formální prvky (dva nepovinné přibyly). V rámci prvku **Typ VŠKP** (`dc:type`) se na prvním místě povinně uvádí typ VŠKP v českém jazyce na základě platného číselníku (TypVSKP) pomocí povinného atributu (`evskp:typeType`). V nepovinných výskytech prvku lze zapisovat také hodnoty známé typologie informačních zdrojů DCMI (`dcterms:DCMIType`). Původní prvek Formát (z nulté verze) zůstává součástí nové specifikace, došlo však k jeho formálnímu zpřesnění na prvek **Médium (formát souboru) VŠKP** (`dcterms:medium`). Hodnoty formátu se zapisují podle autorizovaného seznamu organizace IANA. Nepovinným „přídavkem“ k prvku Médium v nové specifikaci je prvek **Rozsah VŠKP** (`dcterms:extent`). Umožňuje zápis podrobnějších údajů o rozsahu nebo velikosti VŠKP (například počet stran u papírových VŠKP, které byly digitalizovány). Prvek **Identifikátor** (`dc:identifier`) je podstatným povinným prvkem specifikace (stejně jako v nulté verzi), jde o zápis jednoznačného

identifikátoru VŠKP. Zapisovat lze i URL s tím, že pro budoucnost je optimální nasazování některého z trvalých identifikátorů (URN, ARK aj.). Některé vysoké školy v ČR již trvalé identifikátory užívají, např. HDL (Handle) v rámci softwaru DSpace. Prvek **Jazyk VŠKP** (dc:language) zůstává i nadále součástí specifikace *EVSKP-MS* s tím, že zpracovatelé zvolili možnost 2- nebo 3- znakového kódu podle standardu *ISO 639*. Novým nepovinným prvkem je prvek **Bibliografická citace VŠKP** (dcterms:bibliographicCitation), který je určen zájemcům o uvedení citačního záznamu VŠKP podle standardů *ČSN ISO 690* a *ČSN ISO 690-2*.

V nové specifikaci zůstává také nepovinný prvek **Práva k využívání VŠKP** (dc:rights), jehož doplňkem na úrovni definice je uvedení možnosti odkazu URI na zdroj informací s popisem práv k využívání VŠKP (např. URL odkaz na licenční smlouvu).

Verze 1.1 národního standardu *EVSKP-MS*, stejně jako jeho nultá verze, zahrnuje popisné prvky převzaté z amerického standardu *ETD-MS* [ETD-MS, 2008], které nejsou obsaženy v obecné metadatové specifikaci *Dublin Core* [Dublin Core Metadata, 2008]. Jde celkem o 5 specifických prvků, které jsou formálně nově koncipované tak, že první z nich **Akademický titul nebo vědeckopedagogická hodnost** (thesis:degree) je v roli nadřazeného prvku, ostatní v roli prvků vnořených. Všechny prvky jsou povinné. Patří k nim prvek **Zkratka jména akademického titulu nebo vědecko-pedagogické hodnosti** (thesis:name) - příslušné hodnoty se zapisují v souladu se zněním *Zákona o VŠ/1998*, dále prvek **Typ studijního programu** (thesis:level) s doporučeným uváděním hodnot opět podle *Zákona o VŠ/1998*, prvek **Studijní program a studijní obor** (thesis:discipline), jehož hodnoty jsou zapisovány podle stanovených číselníků, a prvek **Instituce přidávající titul** (thesis:grantor). U posledního prvku nová verze standardu umožňuje dvojí způsob zápisu informací o instituci stejně, jako tomu je u prvku dc:publisher (též v souladu se specifikací *CorpCZ*).

2.2 Technické a administrativní prvky *EVSKP-MS*

Pro přenos metadatových záznamů a souborů VŠKP z registru lokálního do registrů dalších, např. do NR VŠKP, se ukázala potřeba přípravy skupiny nepovinných technických a administrativních prvků, které přímo nepopisují samotnou kvalifikační práci, ale **evidují změny v metadatach a informují o umístění a zpřístupnění souborů VŠKP**. Tyto specifické prvky patří, až na prvek dcterms:available, do nově definovaného jmenného prostoru evskp.

První z těchto prvků (evskp:contact) označuje školu nebo přímo fakultu, na které byla práce obhajována. **Resortní identifikátor školy nebo fakulty RID** eviduje celostátní matrika studentů a je uveden v databázi REGPRO Ústavu pro informace ve vzdělávání. RID se zapisuje jako atribut contactID prvku evskp:contact, jméno školy nebo fakulty může být zapsáno do obsahu prvku. Prvek je povinný pro identifikaci poskytovatele metadat v NR VŠKP.

Prvek evskp:server obsahuje **informace o instituci zodpovědné za poskytování metadat**. Do prvku evskp:server se zapisuje buď přímo jméno instituce, nebo je instituce detailněji popsána pomocí standardu *CorpCZ*.

Významnou skupinu technických a administrativních prvků tvoří prvky, jejichž obsahem je datum.

Pokud je metadatový záznam naimportován do dalšího úložiště, **datum importu** je uloženo v prvku evskp:dateDelivered.

Pokud dojde ke změně metadatového záznamu, např. k úpravě abstraktu nebo klíčových slov knihovníkem, **datum změny záznamu** eviduje prvek evskp:modified. Toto datum je důležité pro export metadat – pomocí data modifikace záznamu lze zjistit, které záznamy byly

změněny od data posledního importu. Datum posledního importu si eviduje každý z registrů, který metadata importuje. V rámci popisných prvků existuje podobný prvek `dc:terms:modified`, který ale eviduje datum změny samotného souboru VŠKP popsáno metadatovým záznamem.

V některých situacích je potřeba **omezit přístupnost plných textů** od určitého data nebo po daný časový interval. Ve standardu *EVSKP-MS* je možné toto omezení stanovit v prvku `dc:terms:available`.

Pro **popis a přenos souborů** vznikly tři nové prvky. Prvek `evskp:fileNumber` uvádí číslem počet všech souborů, které tvoří kvalifikační práci, resp. které jsou v metadatovém záznamu odkazovány. Pro každý tento soubor v záznamu existuje prvek `evskp:fileProperties`, který v obsahu prvku uvádí text k zobrazení uživateli (např. název nebo popis obsahu souboru) a v attributech prvku popisné informace o souboru. Mezi tyto atributy (z většiny nepovinné) patří např. typ souboru (kvalifikační práce, oponentura, příloha apod.), velikost souboru, formát souboru nebo jeho kódová stránka. Tyto informace jsou důležité při rozhodování o stažení souboru či v případě potřeby dohledat specifickou skupinu souborů, např. při nutnosti migrace specifického formátu souborů na novější verzi.

Samotnou **URL adresu pro přenos souborů** VŠKP zahrnuje prvek `evskp:transfer`. Buď obsahuje odkaz na jeden ZIP soubor s archivem všech souborů VŠKP, nebo pro každý ze souborů existuje samostatný prvek `evskp:transfer` s URL adresou tohoto souboru. V případě ZIP archivu se jednotlivé soubory, popsané v prvcích `evskp:fileProperties`, identifikují se jednotlivé soubory v rámci ZIP adresářem a jménem souboru uvedeným v attributech prvků `evskp:fileProperties` (atributy `fileName` a `fileDirectory`).

3 Popisné prvky standardů PersCZ a CorpCZ

K metadatovému standardu pro popis VŠKP byly připraveny dva související standardy, a to pro **popis fyzických osob** (např. autoři VŠKP, vedoucí a oponenti VŠKP aj.) *PersCZ, verze 1.0* [PersCZ, 2008], a pro **popis korporací** (např. instituce archivující a zpřístupňující VŠKP, instituce přidělující tituly, afiliace aj.) *CorpCZ, verze 1.0*. [CorpCZ, 2008]. Zpracovatelé se rozhodli připravit tyto standardy z důvodu potřeby uchovávat popis fyzických osob a korporací platný k dané době. Pro tyto účely nelze vždy použít bázi autoritních dat. Užívání obou specifikací ve standardu EVSKP-MS je dobrovolné.

První specifikace zahrnuje v rámci povinného **kořenového prvku (person)** definice **13 popisných metadatových prvků**, které popisují vybrané vlastnosti fyzických osob. V následujícím přehledu jsou povinné prvky uvedeny s podtržením (jde o dva prvky), nepovinné jsou uvedeny *kurzivou* a v kulaté závorce je uvedena opakovatelnost prvku:

- person (Opakovatelný)
 - *dc:identifier* (Opakovatelný)
 - *academicTitleBefore* (Opakovatelný)
 - name (Neopakovatelný)
 - *foreName* (Neopakovatelný)
 - *surName* (Neopakovatelný)
 - *personEnteredUnderGivenName* (Neopakovatelný)
 - *academicTitleAfter* (Opakovatelný)
 - *dateOfBirth* (Neopakovatelný)
 - *placeOfBirth* (Neopakovatelný)
 - *note* (Opakovatelný)

- *email (Opakovatelný)*
- *homepage (Opakovatelný)*
- *affiliation (Opakovatelný)*

Základním povinným nadřazeným prvkem této specifikace je prvek **Popis fyzické osoby** (person, jmenný prostor pcz). K základním vnořeným prvkům patří zatím nepovinný prvek **Identifikátor fyzické osoby** (dc:identifier). Dosazování reálných hodnot bude závislé od vývoje systémů pro správu takových identifikátorů v ČR. Prozatím známe takové identifikátory zejména z některých zahraničních systémů (např. trvalý identifikátor ARK pro fyzické osoby, digitální identifikátor DAI z nizozemské praxe aj.). K nepovinným prvkům patří zejména prvky, které popisují vlastnosti fyzických osob: získané tituly před jménem a za jménem, datum narození, místo narození, emailová adresa, personální domovská stránka a afiliace. Povinným prvkem specifikace je prvek **Jméno** (name), v jehož rámci jsou detailně specifikovány na úrovni vnořených prvků buď jednotlivé části běžného strukturovaného jména, nebo výjimečně jméno nestrukturované.

Druhá specifikace zahrnuje v rámci povinného **kořenového prvku** definice **8 popisných metadatových prvků**. V následujícím přehledu jsou povinné prvky uvedeny s podtržením (jde také o dva prvky), nepovinné jsou uvedeny kurzivou a v kulaté závorce je uvedena opakovatelnost prvku:

- universityOrInstitution (Opakovatelný)
 - *dc:identifier (Opakovatelný)*
 - name (Opakovatelný)
 - *place (Opakovatelný)*
 - *address (Opakovatelný)*
 - *email (Opakovatelný)*
 - *homepage (Opakovatelný)*
 - *note (Neopakovatelný)*
 - *department (Neopakovatelný)*

Základním povinným kořenovým prvkem této specifikace je prvek **Popis univerzity nebo instituce** (universityOrInstitution, jmenný prostor ccz). K základním vnořeným prvkům patří i v tomto případě zatím nepovinný prvek **Identifikátor korporace** (dc:identifier). Dosazování reálných hodnot bude také závislé od vývoje systémů pro správu takovýchto identifikátorů v ČR. K nepovinným prvkům patří zejména prvky, které popisují vybrané vlastnosti korporací: místo sídla instituce, adresa sídla, emailová adresa nebo domovská stránka. Povinným prvkem specifikace je prvek **Jméno** (name) - na vnořené úrovni lze uvádět i jméno **Podřízené jednotky instituce** (department).

4 Formát zápisu metadatových prvků a validace záznamu

Při volbě formátu zápisu prvků se zpracovatelé přiklonili k nejčastějšímu způsobu zápisu – tzv. **XML „Vanilla“ kódování**, které zmiňuje např. americký standard *ETD-MS* [ETD-MS, 2008]. Doporučené kódování znaků v XML záznamu je **UTF-8**. Následující příklad ukazuje zápis prvků standardu včetně deklarace XML s kódováním UTF-8, s úvodním prvkem evskp:metadata s definicí jmenných prostorů, se zápisem jmen fyzických osob podle standardu *PersCZ* a s popisem korporací podle specifikace *CorpCZ*.

```
<?xml version="1.0" encoding="utf-8" ?>
<evskp:metadata version="1.1" xmlns:evskp="http://www.evskp.cz/standardy/evskp/"
xmlns:dc="http://purl.org/dc/elements/1.1/"
```



```

xmlns:thesis="http://www.ndltd.org/standards/metadata/etdms/1.0/"
xmlns:dcterms="http://purl.org/dc/terms/" xmlns:pcz="http://www.evskp.cz/standardy/perscz/"
xmlns:ccz="http://www.evskp.cz/standardy/corpcz/"
  <dc:title xml:lang="sk">Základné politicko-ideologické paradigmy na Slovensku</dc:title>
  <dc:title xml:lang="en" evskp:typeTranslated="translated">Fundamental Political and
Ideological Paradigms in Slovakia</dc:title>
  <dcterms:alternative xml:lang="sk">Politické ideológie</dcterms:alternative>
  <dcterms:alternative xml:lang="en" evskp:typeTranslated="translated">Political
ideologies</dcterms:alternative>

  <dc:creator>
    <pcz:person>
      <pcz:academicTitleBefore>PhDr.</pcz:academicTitleBefore>
      <pcz:name>
        <pcz:foreName>Richard</pcz:foreName>
        <pcz:surName>Geffert</pcz:surName>
      </pcz:name>
      <pcz:dateOfBirth>1976-04-12</pcz:dateOfBirth>
    </pcz:person>
  </dc:creator>

  <dc:subject xml:lang="sk">liberalizmus; konzervativizmus; socializmus; komunizmus;
nacionalizmus; environmentalizmus; kresťanstvo</dc:subject>
  <dcterms:abstract xml:lang="sk">Dizertačná práca s názvom „Základné politicko-ideologické
paradigmy na Slovensku“ pojednáva o vzniku, historickom vývoji, ako aj o bezprostrednej
súčasnosti relevantných politických ideológií v diapazóne Slovenska. Obsahovo je rozdelená do
dvoch komplementárnych častí - teoretickej (I., II., III. kapitola) a empirickej (IV.
kapitola). Teoretická analýza je sekundárnou analýzou. Empirická analýza je založená na
primárnych údajoch vlastného empirického výskumu. </dcterms:abstract>
  <dcterms:abstract xml:lang="en">Doctoral thesis „Fundamental Political and Ideological
Paradigms in Slovakia“ discusses ...</dcterms:abstract>
  <dcterms:tableOfContents xml:lang="sk">
    Úvod..... 6
    1. Politické ideológie a metamorfózy ich
paradigiem..... 12
    2. Metamorfózy ideológie v historickom priestore Slovenska.....
57
    3. Základné politicko-ideologické paradigmy súčasného Slovenska..... 96
    4. Empirická analýza preferencií hodnôt politicko-ideologických paradigiem na Slovensku
ako predikátorov rozhodovania sa vo voľbách.... 145
    Záver..... 191
  </dcterms:tableOfContents>

  <dc:publisher>
    <ccz:universityOrInstitution>
      <ccz:name xml:lang="cs">Vysoká škola ekonomická v Praze</ccz:name>
      <ccz:department>
        <ccz:name xml:lang="cs">Katedra politologie</ccz:name>
      </ccz:department>
    </ccz:universityOrInstitution>
  </dc:publisher>

  <dc:contributor thesis:role="referee">
    <pcz:person>
      <pcz:academicTitleBefore>doc.</pcz:academicTitleBefore>
      <pcz:academicTitleBefore>PhDr.</pcz:academicTitleBefore>
      <pcz:name>
        <pcz:foreName>Irina</pcz:foreName>
        <pcz:surName>Dudínská</pcz:surName>
      </pcz:name>
      <pcz:academicTitleAfter>CSc.</pcz:academicTitleAfter>
    </pcz:person>
  </dc:contributor>
  <dc:contributor thesis:role="referee">
    <pcz:person>
      <pcz:academicTitleBefore>PhDr.</pcz:academicTitleBefore>
      <pcz:name>
        <pcz:foreName>Milan</pcz:foreName>
        <pcz:surName>Lupták</pcz:surName>
      </pcz:name>
      <pcz:academicTitleAfter>CSc.</pcz:academicTitleAfter>
    </pcz:person>
  </dc:contributor>

  <dcterms:created>2006</dcterms:created>
  <dcterms:dateSubmitted>2008-02-06</dcterms:dateSubmitted>
  <dcterms:dateAccepted>2008-03-26</dcterms:dateAccepted>

```

```

<dcterms:modified>2008-04-14T19:20:00+01:00</dcterms:modified>

<dc:type xml:lang="cs" evskp:typeType="TypVSKP">Disertační práce</dc:type>
<dc:type xml:lang="en" evskp:typeType="dcterms:DCMIType">Text</dc:type>

<dcterms:medium>application/pdf</dcterms:medium>
<dcterms:extent>206 s., 9 s. příl.</dcterms:extent>
<dc:identifier>http://www.vse.cz/vskp/eid/5449</dc:identifier>
<dc:language>sk</dc:language>
<dcterms:bibliographicCitation>GEFFERT, Richard. Základné politicko-ideologické paradigmy na Slovensku. Praha, 2006. 206 s., 9 s. příl. Disertační práce (Ph.D.). Vysoká škola ekonomická. Katedra politologie</dcterms:bibliographicCitation>
<dc:rights xml:lang="cs">http://www.vse.cz/vskp/eid/5449/licencni-smlouva.pdf</dc:rights>

<thesis:degree>
  <thesis:name>Ph.D.</thesis:name>
  <thesis:level xml:lang="cs">Doktorský</thesis:level>
  <thesis:discipline>Politologie/Politologie</thesis:discipline>
  <thesis:grantor>Vysoká škola ekonomická v Praze. Fakulta mezinárodních vztahů</thesis:grantor>
</thesis:degree>

<!-- 2.2 Technické a administrativní metadatové prvky -->
<!-- Prvky potřebné pro přenos plných textů do Národního registru VŠKP-->
<evskp:contact contactID="3100">Vysoká škola ekonomická v Praze</evskp:contact>
<evskp:fileNumber>3</evskp:fileNumber>

<evskp:fileProperties fileName="paradigma.pdf" fileID="soubor001" fileType="thesis"
format="PDF1.3" fileSize="885217" creation="AFPL Ghostscript 8.53">Diplomová práce</evskp:fileProperties>
<evskp:fileProperties fileName="posudek.pdf" fileID="posudek1"
fileType="advisorReview">Hodnocení vedoucího</evskp:fileProperties>
<evskp:fileProperties fileName="oponent.pdf" fileID="oponentural"
fileType="refereeReview">Oponentura Jiří Witzany</evskp:fileProperties>

<evskp:transfer fileID="soubor001"
accessRights="domain">http://www.vse.cz/id/37687762.pdf</evskp:transfer>
<evskp:transfer fileID="posudek1"
accessRights="domain">http://www.vse.cz/id/7654783.pdf</evskp:transfer>
<evskp:transfer fileID="oponentural"
accessRights="domain">http://www.vse.cz/id/279762.pdf</evskp:transfer>

<!-- Prvky volitelné pro zpřístupnění plných textů -->
<evskp:server>
  <ccz:universityOrInstitution>
    <ccz:name xml:lang="cs">Vysoká škola ekonomická v Praze</ccz:name>
    <ccz:email>webmaster@vse.cz</ccz:email>
    <ccz:homepage>http://ciks.vse.cz/</ccz:homepage>
  </ccz:universityOrInstitution>
</evskp:server>
<dcterms:available>2009-01-01</dcterms:available>
<evskp:modified>2008-04-14T19:20:00+01:00</evskp:modified>
</evskp:metadata>

```

Ve verzi 1.1 standardu *EVSKP-MS* jsou nově uvedena **schémata s definicí prvků**, která lze použít pro automatizovanou validaci konkrétního metadatového záznamu. Schémata vyžadují dodržení pořadí prvků podle standardu *EVSKP-MS*. Pro standardy *EVSKP-MS*, *CorpCZ* a *PersCZ* byla vypracována tato schémata:

- XML schéma
- RELAX NG schéma
- RELAX NG schéma (kompaktní syntaxe)

URL adresy schémat jsou součástí jednotlivých standardů. **Validace metadatových záznamů** lze, pomocí výše uvedených schémat, provést např. online na WWW (<http://validator.nu>).

Literatura

- *CorpCZ : Metadatový soubor pro popis korporací* [online]. Zpracovatelé Eva Bratková, Jan Mach. Verze 1.0. Praha : Odborná komise pro otázky elektronického zpřístupňování VŠKP AKVŠ ČR, 2008-05-05 [2008-10-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.evskp.cz/standardy/corpcz/1.0/>>.
- *Dublin Core Metadata Element Set, Version 1.1* [online]. Dublin : OCLC, 2008-01-14 [cit. 2008-10-19]. Dostupný z WWW: <<http://dublincore.org/documents/2008/01/14/dces/>>.
- *DCMI Metadata Terms* [online]. Dublin : OCLC, 2008-01-14 [cit. 2008-10-19]. Dostupný z WWW: <<http://dublincore.org/documents/2008/01/14/dcmi-terms/>>.
- *ETD-MS : an Interoperability Metadata Standard for Electronic Theses and Dissertations* [online]. Editors A. Atkins, E. Fox, R. France, H. Suleman. Version 1.00, revision 2. 2001-06-05, last updated on 2008-06-25 [cit. 2008-10-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.ndltd.org/standards/metadata/etd-ms-v1.00-rev2.html>>.
- *EVSKP-MS : Metadatový soubor pro elektronické vysokoškolské kvalifikační práce v ČR : Návrh* [online]. Zpracovatelé E. Bratková, E. Bulínová, J. Mach. Verze 0.1. 2005-11-07 [2008-10-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.evskp.cz/standardy/metadata/navrh-2005-11-07.html>>.
- *EVSKP-MS : Metadatový soubor pro elektronické vysokoškolské kvalifikační práce v ČR* [online]. Zpracovatelé Eva Bratková, Jan Mach. Verze 1.0. Praha : Odborná komise pro otázky elektronického zpřístupňování VŠKP AKVŠ ČR, 2008-05-05 [cit. 2008-10-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.evskp.cz/standardy/evskp/1.0/>>.
- *EVSKP-MS : Metadatový soubor pro elektronické vysokoškolské kvalifikační práce v ČR* [online]. Zpracovatelé Eva Bratková, Jan Mach. Verze 1.1. Praha : Odborná komise pro otázky elektronického zpřístupňování VŠKP AKVŠ ČR, 2008-07-15 [cit. 2008-10-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.evskp.cz/standardy/evskp/1.1/>>.
- *MetaPers : Format des Metadatenatzes für Online-Hochschulschriften der Deutschen Bibliothek und des Projekts "Dissertationen Online"* [online]. Version 1.1. Stand 2003-07-07 [cit. 2008-10-19]. Dostupný z WWW: <http://deposit.ddb.de/metadiss.htm#top_II>.
- *PersCZ : Metadatový soubor pro popis fyzických osob* [online]. Zpracovatelé Eva Bratková, Jan Mach. Verze 1.0. Praha : Odborná komise pro otázky elektronického zpřístupňování VŠKP AKVŠ ČR, 2008-05-05 [2008-10-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.evskp.cz/standardy/perscz/1.0/>>.
- *TEF 2.0 : Les métadonnées des thèses électroniques françaises* [online]. Version 2.0. Recommandation préparée sous l'égide du groupe CG46/CN357/GE5 de l'AFNOR. Mars 2006 [cit. 2008-10-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.abes.fr/abes/documents/tef/recommandation/index.html>>. Webové sídlo standardu dostupné z WWW: <<http://www.abes.fr/abes/documents/tef/index.html>>.
- *XMetaDiss : Format des Metadatenatzes der Deutschen Nationalbibliothek für Online-Hochschulschriften inklusive Angaben zum Autor (XmetaPers)* [online]. Herausgegeben von der Koordinierungsstelle DissOnline. Version 1.3. Stand 2006-08-22 [cit. 2008-10-19]. Německá verze dostupná z WWW: <http://www.d-nb.de/standards/pdf/ref_xmetadiss_v1-3.pdf>. Anglická verze dostupná z WWW: <http://www.d-nb.de/eng/standards/pdf/ref_xmetadiss_v1-3.pdf>. Webové sídlo standardu: <<http://www.d-nb.de/standards/xmetadiss/xmetadiss.htm>>.